

VERKSAMHETSPLAN 2025

**ÅLANDS
NATUR & MILJÖ**

VISIONEN 01

KÄRNVERKSAMHET 02

- Temaområden
 - Nätverkande och samarbete både hemma och internationellt
-

MEDLEMMEN I CENTRUM 06

VÅRA MÖTESPLATSER 08

ADMINISTRATION 08

- Möten
 - Personal, styrelse och arbetsgrupper
 - Kommunikation
 - Ekonomi
-

PROJEKT 11

- Projekt - Skogslycka
 - Projekt - Digitaliserad folkbildning
-

KOPPLING TILL ÅLANDS 13 UTVECKLINGS- OCH HÅLLBARHETSAGENDA

- De fem farlederna

VISIONEN

NATURGLÄDJE, VÄLMÅENDE OCH BÄRKRAFT

Ålands Natur & Miljös vision är naturglädje, välmående och bärkraft till hela Åland. Visionen genomsyrar hela vår verksamhet. Vi tror att människor som mår bra och har ett sammanhang också tar ansvar för sig själva, den egna livssituationen och sin omgivning. Naturen är vårt naturliga sammanhang.

Ålands Natur & Miljö är en folkrörelse som bidrar till att en hållbar livsstil blir en del av identiteten hos alla som bor och verkar på Åland. Föreningen utgör ett forum som kanaliserar folks engagemang i miljö- och hållbarhetsfrågor och sporrar till gemensamma aktioner i samhället. Gemenskapen möjliggör medlemmarnas personliga utveckling och skapar ett kunskapsutbyte dem emellan som gör det möjligt att blomstra och utvecklas som individer, vilket skapar ringeffekter i samhället.

Tröskeln för att komma med och engagera sig ska vara låg och vi jobbar aktivt på att vara en välkomnande, tillgänglig och demokratisk organisation. Alla ges möjlighet att delta utifrån sina erfarenheter och förutsättningar. Enskilda medlemmar kan engagera sig i en eller flera intressefrågor eller pröva på nya områden. Ålands Natur & Miljö tar vara på medlemmarnas kompetens och agerar plattform och stöd för medlemmarnas engagemang.

KÄRNVERKSAMHET

I kärnverksamheten för Ålands Natur & Miljö strävar vi efter att arbeta med de tre olika områdena naturglädje, samhällspåverkan och folkbildning. Genom kontakt med naturen och att odla naturglädje ökar välmåendet och förståelsen för vikten av att skydda naturen och miljön. Genom samhällspåverkan vill vi påverka beslutsfattare och allmänheten inom miljö- och hållbarhetsfrågor. Genom folkbildning ökar vi kunskap om hållbar utveckling och lyfter välmående och självkänsla framom konsumtion. Vi vill uppmana människor att våga tänka nytt och förändras istället för att hålla fast vid materialism och statustänkande som motverkar hållbarhet.

Temaområden

Föreningen kommer år 2025 att arbeta fokuserat med tre olika temaområden för att skapa en tydligare verksamhet och hållbar arbetsbelastning. Temaområdena har tagits fram på förslag av föreningens medlemmar. De tre temaområdena är:

ÖSTERSJÖN

HÅLLBAR MAT

HÄLSA OCH MILJÖ

En intern detaljerad plan görs inom varje temaområde för att tydliggöra vad föreningen gör under året. Planen innehåller vilka olika aktiviteter som planeras inom varje temaperiod. Det kan vara t.ex. evenemang som Café Planet, paneldebatter, föreläsningar, insändare, kampanjer på sociala medier, studiecirklar, workshops, skrivelser, naturutflykter eller studiebesök. Det satsas på planerat samarbete med andra föreningar och organisationer utifrån de teman som arbetas med under året.

Under temat Östersjön planeras bland annat ett Café Planet om bevarande av Östersjöns arter, insändare relaterat till Östersjöns mående, vårmöte med tema Hållbart skogsbruk för Östersjön och ett studiebesök till Fiskevårdsföreningens fiskfälla. Temaperioden Hållbar mat innehåller till exempel deltagande i Åland grönskar med temat pollinatörernas betydelse för vår mat, studiebesök till en permakulturträdgård, matrelaterat tema på Skördefesten samt en matlagningskurs om hållbar mat. Temat hälsa och miljö i slutet av året avrundar året med lugnare tempo och fokus på hur välmående och miljö stöder varandra. Höstmötet genomförs med hälsotema, vi uppmärksammar hållbar konsumtion, bland annat med en klädbyttardag. I december uppmärksammar och tackar vi våra frivilliga på föreningens julstuga där vi också tillverkar miljövänliga julklappar.

Aktiviteterna under året genomförs utifrån de resurser som finns tillgängliga i form av frivilligkrafter, personalresurser och finansiella medel. I verksamheten finns ett visst utrymme för att ta tillvara initiativ från medlemmar. I det sammanhanget är medlemmarnas eget engagemang viktigt. Den som kommer med ett initiativ behöver vara beredd att själv engagera sig i frågan.

Ålands Natur & Miljö har omorganiserat sitt arbete inför år 2025 för att möta det ökade arbetet inom miljöområdet. Önskemålen både från medlemmar på ökat engagemang som från samhället på ställningstaganden och utlåtanden i klimat- och miljöfrågor ökar ständigt. Denna ökade arbetsbelastning kräver alltmer prioritering i arbetsuppgifter.

Nätverkande och samarbete både hemma och internationellt

Green Key

Green Key-certifieringen startades upp av Ålands Natur & Miljö men drivs sedan 2019 av Visit Åland. Vi samarbetar med Visit Åland kring Green Key-arbetet, deltar i programmets styrgrupp och jury och utför kontrollbesök på anläggningarna. Kontrollbesöken bidrar till föreningens egenfinansiering.

Bärkraft

Ålands Natur & Miljö är medaktör i nätverket Bärkraft och under verksamhetsåret fortsätter samarbetet. Föreningen deltar aktivt i arbetsgrupper för flera av hållbarhetsmålen och verksamhetsledaren sitter med i utvecklings- och hållbarhetsrådet. Föreningens verksamhet fungerar som ett komplement till Bärkrafts arbete. En öppen dialog pågår ständigt för att klargöra föreningens roll i förhållande till Bärkrafts roll i det åländska samhället så verksamheterna kompletterar varandra. Gemensamt kan vi vägleda och informera ålänningarna om hur man ställer om till ett hållbart, klimatvänligt liv.

Nordiskt och internationellt samarbete

Ålands Natur & Miljö ingår i ett nätverk av nordiska naturskyddsföreningar som träffas årligen för att utveckla naturskyddsarbetet i Norden. Det nordiska mötet 2025 hålls i Helsingfors där föreningen planerar att delta.

Vi fortsätter att sprida information och kunskap om kemikalier både inom och utanför Ålands gränser, bland annat genom webbsidan chemicallyclever.com. Föreningen planerar att delta i Regeneration 2025 med någon typ av aktivitet.

Lokalt och nationellt samarbete

Vi handleder mindre åländska föreningar och erbjuder dem att använda Ålands Natur & Miljös mallar för exempelvis policys och riktlinjer. Vi ger råd om förenklad administration och skapar samarbete. Samtidigt förenklas arbetet för små föreningar utan personal.

Vi planerar att samarbeta med Ålands Naturskola, som drivs av det finlandssvenska förbundet Natur och Miljö genom exempelvis utflykter, evenemang eller gemensamma kampanjer. Vi samarbetar med Håll Skärgården Ren genom olika evenemang, skräp-plockningar, gemensam information och marknadsföring. Tillsammans med ABF, Emmaus och SKUNK tar vi emot och ger uppgifter till internationella volontärer inom Solidarity Corp-programmet.

Föreningen delar sina kommande evenemang på engelska i Facebook-gruppen Träffpunkt skogen där nyinflyttade får information om evenemangen på engelska. Evenemangen delas också i Facebook-gruppen "Inflyttade ålänningar – New in Åland". Samarbetet med Medis där Ålands Natur & Miljö ordnar naturutflykter för SFI-klasser fortsätter, under året planeras minst fyra utflykter. Vi fortsätter med befintliga samarbeten för att bekämpa invasiva växter och rovdjur.

Exempel på organisationer vi planerar att samarbeta med:

- Arbetarnas bildningsförbund
- Archipelago Pares
- Ekologiska odlarna på Åland
- Emmaus
- Folkhälsan
- Föreningarna på Ålands Landsbygdscentrum
- Husö biologiska station
- Jomala kommun
- Mariehamns stad
- Medborgarinstitutet
- ReGeneration 2030
- Skördefestens vänner
- Visit Åland
- Ålands Fågelskyddsförening
- Ålands landskapsregering

Myndighetssamarbete

Föreningen har ett fortlöpande avtalat samarbete med Mariehamns stad om skötseln av trädgården Mariero. Föreningen och föreningens frivilliga jobbar tillsammans med staden för att trädgården kontinuerligt ska hållas i bra skick. Nu och då ordnas olika evenemang i trädgården.

Vi strävar efter att samarbeta med miljöbyrån på Ålands landskapsregering kring olika miljöområden. Bland annat kan vi ordna gemensamma talkor mot invasiva växtarter. Ålands Natur & Miljö blir tillfrågade av myndigheter både lokalt och nationellt, att ge utlåtanden och remissvar gällande natur- och miljöfrågor. Med hjälp av vårt kontaktnät hittar vi personer som är specialister inom olika områden och kan med deras hjälp basera utlåtanden på fakta. Föreningen sitter i olika arbetsgrupper och tillfrågas ofta om sin åsikt i både samhällsdiskussioner och debatter. Antalet utlåtandeförfrågningar har ökat de senaste åren.

Tillgänglighet och inkludering

Ålands Natur & Miljö tar regelbundet emot praktikanter eller personer som gör arbetsprövning för att skapa arbetstillfällen och läroplatser för unga och andra som är i behov av sysselsättning.

Genom samarbete med de sociala myndigheterna (KST) kan föreningen ordna tillfällig sysselsättning för personer som är i behov av det. Det kan t.ex. handla om ogräsrensning och skräpplockning i Mariero.

Tack vare våra olika projekt kan våra anställda och medlemmar använda föreningen som en språngbräda ut i arbetslivet. Tidigare anställda och aktiva medlemmar har genom sitt engagemang i föreningen fått ordinarie tjänster inom både privat och offentlig sektor och även sökt sig till den åländska politiken för att påverka i samhällsfrågor.

Föreningen skapar ständigt arbetsplatser via sina projekt. Flera projekt har skapat permanenta anställningar och höjt Ålands status inom grön turism. Anställningar har gjorts och nya frivilliga har hittats genom t.ex. språkpraktik. Genom kommande projekt strävar föreningen efter att fortsätta skapa nya arbetstillfällen. Ålands Natur & Miljö förverkligar sin jämställdhetspolicy i alla delar av verksamheten, t.ex. genom att sträva efter en jämställd styrelse och att kommunicera på ett sätt som är öppet och tillgängligt för alla.

MEDLEMMEN I CENTRUM

Medlemmarna har en central plats i föreningen och vår verksamhet baseras på medlemmars vilja och engagemang. Vi vill erbjuda alla medlemmar ett sätt att aktivera sig: en kurs, en studiecirkel, en grupp eller inspirerande möten. Medlemsträffar med låg tröskel är en inkörsport i föreningen och ett forum för diskussioner och information. Våra uppskattade informationstillfällen under benämningen Café Planet är en möjlighet att uppmärksamma aktuella frågor. Medlemmars idéer samlas in då vi planerar verksamheten.

Det ideella arbetet i föreningen sker genom möten och mötesförberedelser, talkoarbeten, diskussion och utlåtanden, deltagande i utskott och arbetsgrupper, hjälp vid evenemang, ledande av utflykter, studiebesök och exkursioner. Medlemmar bidrar med personlig kunskap och erfarenheter i att skapa en levande organisation med utvecklande och inspirerande möten och insikter.

Vi vill driva en inkluderande verksamhet och aktivera många. Våra medlemsmöten är välbesökta tillställningar där vi träffas, inspirerar varandra och utbyter idéer.

Målsättningen är att öka antalet aktiva och engagerade medlemmar och hålla medlemsantalet på en stabil nivå. Medlemsvärvningen ska pågå kontinuerligt under året genom t.ex. värvning i samband med evenemang och kontakt med personer som visar intresse för verksamheten. Vi påverkar bäst i grupp. Genom att vara medlem kan du vara med och göra skillnad!

VÅRA MÖTESPLATSER

Föreningen har idag tre fysiska mötesplatser: föreningslokalen på Hamngatan, trädgården Mariero i centrala Mariehamn och föreningens skog i Föglö. På föreningslokalen arbetar verksamhetsledaren, medlemsansvariga, kansliassistent och eventuella projektledare för föreningens projekt. Föreningslokalen fungerar som ett mötesutrymme för styrelsen, olika arbetsgrupper och studiecirkel. Medlemmar välkomnas att besöka lokalen och kan boka mötesrummet för volontärarbete utanför kontorstid.

Trädgården Mariero är en hållbar visningsträdgård med biologisk mångfald och pedagogisk gestaltning. I trädgården samlas medlemmar och andra intresserade för talkor, trädgårdslärande och gemenskap. Trädgården är öppen för alla, både lokalbefolkning och turister. Föreningen förvaltar trädgården som är i Mariehamns stads ägo. De senaste åren har trädgården utvecklats genom projektmedel via PAF-finansiering. 2023-2024 har vi jobbat med att få en mer långsiktig finansiering för trädgårdens skötsel och utveckling, och vi har i skrivande stund säkrat en del av finansieringen för trädgården inför 2025 via sponsorer och donationer.

Föreningens skogsområde ligger på Nötö i Föglö angränsande till havet. Området har intressanta naturformationer, naturminnen och beaktansvärda biotoper. Skogen ligger vid havet och har en varierande geografi såsom kuperad terräng och olika trädslag. Skogen är inte nära tät bebyggelse och har inte brukats de senaste decennierna. Mer information och bilder från skogen finns på föreningens webbplats.

Vår webbplats, elektroniska nyhetsbrev och sociala medier är viktiga kommunikationskanaler och används flitigt. Vi tillåter inte diskriminerande, kränkande eller hatiskt innehåll i våra kommunikationskanaler. Utöver dessa mötesplatser träffas medlemmar på föreningens evenemang som arrangeras på olika orter på Åland.

ADMINISTRATION

Möten

Föreningen håller stadgeenliga vår- och höstmöten för medlemmarna. Vi strävar efter att hålla medlemsmötena på eller att beställa mat och fika till mötena från miljöcertifierade anläggningar. I början av året hålls kick-off för styrelse och personal där vi lär känna varandra bättre och året planeras. Styrelsen sammanträder regelbundet vid ett antal möten under året. Ledamöterna jobbar ideellt och stöder föreningens personal i diverse frågor som rör verksamheten. Utöver dessa möten hålls också möten i studiecirkelform eller i övriga grupperingar inom föreningen. Arbetsgrupper kan tillsättas av styrelsen eller personalen.

Personal, styrelse och arbetsgrupper

Till personalen hör verksamhetsledare, medlemsansvarig och kansliassistent. Utöver dessa finns projektanställda i föreningens projekt. Genom samarbete med Medis kring utflykter för deras elever som lär sig svenska planeras timanställningar för utflyktsledare och naturvårdare. Andra tillfälliga anställningar kan förekomma.

Utöver kärnverksamheten skapar föreningen värdefulla och meriterande arbetslivsmöjligheter genom till exempel praktikplatser och projektanställningar.

Personalen leds av styrelsen som har arbetsgivaransvar och ansvar för föreningens ekonomi. Styrelsen sätter de stora ramarna för hur personalen ska arbeta.

Föreningen har fortsättningsvis rådgivande grupper för föreningens samhällspåverkan. Grupperna stöder föreningens arbete genom t.ex. deltagande i arbetet med uppföljning och revidering av föreningens program Åland 2030 för fulla segel. De delar även med sig av sina erfarenheter och sin sakkunskap från ett flertal olika verksamhetsområden vid remissförfrågningar.

Föreningen har en arbetsgrupp som jobbar för att lyfta fram ekologisk mat på Åland och öka intresset för ekologiskt. Det finns också en arbetsgrupp inom Ålands Natur & Miljö som jobbar med att planera hur vi ska förvalta föreningens skog på Nötö. Fler arbetsgrupper kan tillkomma året 2025.

Kommunikation

Kommunikationen till föreningens medlemmar sker genom regelbundna nyhetsbrev via e-post. Föreningen är också aktiv på sociala medier och uppdaterar kontinuerligt Ålands Natur & Miljös Facebooksida och Instagram. På webbplatsen www.natur.ax publicerar vi på ett lättillgängligt sätt nyheter och aktuella evenemang som berör vår verksamhet. Där finns även olika rapporter, protokoll och information om verksamheten samt projekt. Från och med 2024 finns också en blogg där t.ex. information om hållbarhet och olika miljöfrågor lyfts fram. Det är enkelt för besökare att bli medlem, månadsgivare eller göra donationer till föreningen via webbsidan. Kortfattad information om föreningen finns också på engelska. Föreningens verksamhetsplan, budget, verksamhetsberättelse och bokslut är viktiga dokument om verksamheten. Där kan medlemmar och andra se hur verksamheten planeras och genomförs.

Ekonomi

Ålands Natur & Miljös verksamhet finansieras till största delen av PAF-bidrag. Föreningen får också bidrag från Mariehamns stad och söker årligen bidrag för olika projekt från olika finansiärer samt söker sponsorer. De senaste åren har föreningen fått ungefär samma nivå på stöd årligen, medan indexhöjningar av löner, högre priser och höjd moms gör att pengarna räcker till allt mindre aktiviteter. Därför har behovet ökat att hitta fler sätt att finansiera verksamheten.

Föreningen jobbar aktivt med att hitta nya sätt att öka föreningens egenfinansiering. Föreningens egenfinansiering består av bland annat medlemsavgifter, bidrag från månadsgivare samt donationer. För att ytterligare öka egenfinansieringen upptar föreningen ibland deltagaravgifter, söker sponsorer samt får ekonomiska bidrag i form av kondoleanser och arv.

Kontrollbesöken inom Green Key och försäljning av utflykter i naturen till Medis svenskastuderande bidrar också till föreningens egenfinansiering. Inför 2025 har föreningen lyckats få flera sponsorer både till projektet Skogslycka och till trädgården Mariero. Föreningens styrelse har också passat på att deponera överskottslikvid för att få en högre förräntning av kassamedlen.

Föreningens budget för kärnverksamheten är i stort sett på samma nivå som förra årets budget. Intäkterna för Medisutflykterna minskar då det beställts färre utflykter än förra året. Däremot ökar budgeterade sponsormedel då föreningen fått sponsormedel från flera sponsorer. Föreningen har hyrt ut en skrivbordsplats till Östersjöfonden och därmed tillkommer en hyresintäkt. Detta år har föreningen valt att satsa mer på evenemang än tidigare år.

Flera budgetposter ökar eller är höga p.g.a. de projekt som föreningen planerar utöver kärnverksamheten, t.ex. sponsoring, köpta tjänster, lönekostnader, km-ersättning, IT-kostnader och övriga verksamhetskostnader. Även bidrag från PAF och övriga bidrag är högre i den totala budgeten p.g.a. projektansökningar utöver kärnverksamheten.

PROJEKT

Till år 2025 har föreningen sökt projektmedel för följande projekt:

- 1 Skogslycka
- 2 Digital folkbildning

Observera att projekten genomförs endast om föreningen beviljas medel för dem.

Projekt - Skogslycka

Föreningen köpte år 2022 en skog på Nötö i Föglö. Orsaken till att just denna skog köptes var bland annat att den har upplevelsevärde och förnäma naturvärden. Skogen har varit orörd och oexploaterad i många år.

Föreningen söker Leader-finansiering för ett projekt gällande skogen som ska pågå de kommande åren. Förutom Leader-finansieringen finns också externa sponsorer som bidrar till projektet. Projektets syfte är att skapa en rekreativ skogsoas med upplevelse- och naturvärden där allmänheten har möjlighet att odla naturglädje och välmående. Ålands Natur & Miljös skog ska tillgängliggöra naturen för fler, skapa attraktionskraft, värna biologisk mångfald och sprida information om djur och natur i området. Projektet planeras pågå i cirka 2 år.

Detta ska göras genom att naturinventera området och utreda om området kan naturskyddsklassificeras.

Friluftsanordningar såsom väderskydd, eldstad, stockbord, utedass, ledmarkeringar, skyltställ, vägvisare och parkeringsplats ska anläggas. Information om projektet och skogen ska skapas och finnas tillgänglig på föreningens sociala medier. En skogsfest ska anordnas för att markera öppningen av skogen. En utvecklingsplan för området ska skapas för att planera hur förvaltningen av skogen ska skötas i framtiden.

Projekt - Digitaliserad folkbildning

Ålands Natur & Miljö vill nu sprida sina hållbarhetskurser vidare till fler delar av samhället. För att förenkla för alla att delta och nå ut bredare har föreningen tänkt göra kurserna digitala eller delvis digitala.

Projektidén är att skapa ett kurspaket med hållbarhetskurser online som kan köpas och användas av alla på Åland. Specifika målgrupper utses inom projektet, som t.ex. politiker och tjänstemän i lagting och kommuner, skolor, anställda på olika arbetsplatser, men också intresserade privatpersoner. Genom att flera personer från samma arbetsplats, skola eller liknande deltar i kursen, kan de sedan driva hållbarhetsfrågorna gemensamt.

Det första året genomförs en förstudie där en passlig lärandeplattform väljs ut och kurserna byggs upp digitalt så att en prototyp kan skapas. Målgrupper utses till fortsättningen av projektet och intresse för deltagande utreds. Vi utreder också om en app kan utvecklas för att sprida information och kunskap om hållbarhet. Om förstudien lyckas ansöks om ett projektår till där kurserna marknadsförs, sprids och genomförs. Om appen ska skapas görs det också under det andra projektåret. Det tredje året utvärderas och uppdateras kurserna och det planeras för hur kurserna ska upprätthållas och spridas efter projektets slut.

Genom att skapa en onlineutbildning förenklas möjligheterna för alla på Åland att delta i hållbarhetskurserna. Kurserna blir också mer flexibla och kan göras i omgångar när tid finns för det. Projektet ska ge ökad kunskap om hållbarhet på Åland och snabbare tempo i arbetet för ett hållbart Åland.

KOPPLING TILL ÅLANDS UTVECKLINGS- OCH HÅLLBARHETSAGENDA

Vår verksamhet stöder det gemensamma förverkligandet av Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda och vi deltar aktivt som medaktör i nätverket bärkraft.ax. Vi jobbar direkt och indirekt med visionen och samtliga sju strategiska utvecklingsmål.

De sju strategiska utvecklingsmålen 2030 från Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda

Mål 1 Välmående människor vars inneboende resurser växer

Mål 2 Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället

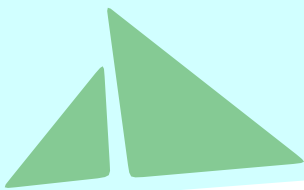
Mål 3 Allt vatten har god kvalitet

Mål 4 Ekosystem i balans och biologisk mångfald

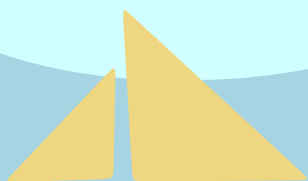
Mål 5 Attraktionskraft för boende, besökare och företag

Mål 6 Markant högre andel energi från förnyelsebara källor och ökad energieffektivitet

Mål 7 Hållbara och medvetna konsumtions- och produktionsmönster

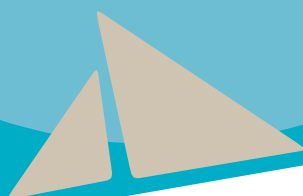
1. Ekosystem i balans och biologisk mångfald

2. Förnyelsebar energi och hög energieffektivitet

3. Allt vatten har god kvalitet

4. Hållbar konsumtion och produktion

5. Välmående, tillit och delaktighet

De fem farlederna

2018 lanserade vi vår egen tolkning av agendans strategiska utvecklings-mål genom vårt hållbarhetsprogram "Åland 2030 för fulla segel – De fem farlederna mot hållbarhet". 2021 gjordes en uppföljning och programmet uppdaterades. Programmet innehåller konkreta målsättningar och åtgärder för hur Åland ska vända skutan mot hållbarhet. Ålands Natur & Miljö använder programmet som en grund till hur vi arbetar.

2021

Åtgärder

2030

2051

Sammanhängande kulturmarksområden har idag svagt skydd i lagstiftning. Arealen av kulturmarker har minskat drastiskt. (i Finland med i genomsnitt 90% sedan 1960-talet, på Åland något mindre men ändå betydligt).

De gamla betes- och slåttermarkerna växer igen vilket leder till att arter som varit beroende av dem undanträngs.

Ensidigt jordbruk har försämrat jordhälsan. En effekt är att mindre koldioxid binds i jordarna.

Åländskt byggande görs till stor del av utsläppsintensivt material.

Vissa avverkningsmoment skadar naturen på ett oavsiktligt sätt. Skogsbruket har minskat mängden död ved, som är kritisk för många arter. Efter stormen Alfrida 2019 ökade dock mängden död ved avsevärt.

1,8% av den åländska naturen är fredad vilket är lågt jämfört med internationella mål. Ytterligare 1000 hektar av värdefulla biotoper som togs fram i biotopinventeringen 2001-2003 är skyddade enligt naturvårds- respektive skogsvårdslagen.

Flera viktiga arter och biotoper saknar lagstadgade skydd. Bristande hänsyn tas till naturaspekter vid exploatering, speciellt vid kustzoner.

Invasiva främmande växt- och djurarter sprider sig och undantränger naturligt förekommande arter

Identifiera och inrätta skyddsområden för vårdbiotoper samt informera och utbilda allmänheten.

Gynna åländskt naturbeteskött vid upphandling och inköp.

Näringspolitik för bevarande och skötsel av naturbetesområden (t.ex. inom LBU-program).

Ökad användning av varierande växtföljd och insatser för jordhälsa.

Alla ny- och ombyggnationer ska ske med åländskt trä.

FSC-certifiera mer skog.

Informationsspridning och utbildning i hållbar skogsvård.

System för frivilligt skydd av privat mark med ett särskilt fokus på strandskydd, för att bevara återstående obebyggda strandområden. Bibehållande av det naturskydd som jordförvävsreglerna medför idag.

Fler vetenskaplig-biologiska inventeringar över hela Åland.

Förteckning över privat skyddade fisklek-områden och fågelskyddsområden.

Förstärk naturskyddet och öka arealen skyddade områden.

Utveckla hållbar naturturism på Åland.

Minska invasiva främmande djur- och växtarter.

Vi har tre gånger större arealer av välskötta betes- och slåttermarker än vid 2018. Dessa vårdbiotoper är ekonomiskt självbärande.

Alla åkrars multhalt klassas som hög.

Den hållbara skogsavverkningen motsvarar den hållbara avverkningsvolymen samtidigt som återbeskogningen är livskraftig.

Alla livsmiljöer och livsformer som är av särskilt värde för den biologiska mångfalden är bevarade genom frivilliga åtgärder och lagstöd.

Vi använder våra naturresurser mångsidigt och med omsorg. Frödiga natur- och kulturlandskap uppfyller en mångfald av mänskliga behov. Skogen är livskraftig och den hållbara avverkningen gynnar åländskt trähusbyggande. Svamp- och bärplockning, betesdjur, träindustrin och skyddade områden lyfter den åländska säregenheten.

Farled 1.

ÅLANDS
NATUR & MILJÖ

2021

Åtgärder

2030

2051

Den åländska bilparken är stor, gammal och fossilbaserad. Det finns fler registrerade fordon än invånare. Det är anmärkningsvärt internationellt. Det är oklart hur mycket fordonen körs. Antalet elbilar och laddhybrider ökar sakta. Coronapandemin har möjliggjort distansarbete för många. Mötesresor och turistresor har minskat avsevärt sedan tre år tillbaka.

Vi konsumerar en hel del energi på Åland internationellt sett, och 2/3 av energimixen är fossil (äv. trafik inkluderad). Landskapsfärjorna drivs på lätt brännolja som bränsle. Installerad solenergi har ökat på Åland.

Nya vindkraftverk byggs och planering av ytterligare vindkraftverk pågår.

Den totala energianvändningen, med sjöfarten inräknad, är på Åland 43 MWh / person / år.

Av den åländska elmixen kommer 70-80 % från Sverige och vindkraften står för enbart ca 20 %. Den svenska mixen är ännu inte fullständigt klimatneutral. Vad gäller uppvärmningen finns fortfarande en hel del oljepannor kvar.

El- och biogasdrift stöds av infrastruktur, digitalisering och många olika finansieringsformer.

Ta bort hinder mot installation av laddstationer och uppmuntra fastighetsägare, kommuner och elbolag att skapa möjligheter till att ladda elbil i lägenhetshus/flerbostadshus/kvarter.

Uppmuntra till upphandling av fossilfria transporter och fordon som på sikt kan köpas begagnade av privatpersoner.

Utökad och smidig kollektivtrafik.

Planera för och understöd cyklismen genom t.ex. avdrag i beskattningen.

Miljöanpassat tonnage till skärgårdstrafiken. Kortare rutter än två timmar borde köras på eldrift.

Arbeta med beteendeförändringar som leder till minskad energianvändning och energieffektivisering.

Förverkligande av Ålands första offshore-vindkraftpark.

Stödformer för (lokalproducerad) förnyelsebar energi.

Fjärrvärmesystemet moderniseras och användning av olja i fjärrvärmesystemet fasas ut.

Möjliggör byte från oljepannor och annan fossil uppvärmning av bostäder till hållbara alternativ. Informera om stöd, lönsamhet med investeringen och finansiering.

Restprodukter från samhället som inte duger till återbruk eller återvinning används till energigämdamål.

Vi säljer enbart utsläppsneutrala transportfordon.

Ökad energieffektivisering med 30 % jämfört med 2018.

Vår elförsörjning och uppvärmning drivs av enbart förnyelsebara energikällor och vi exporterar el på årsbasis.

Enbart lokala förnyelsebara energikällor används för vår elförsörjning och uppvärmning och på årsbasis exporterar vi grön åländsk energi. Energieffektiviteten har minskat markant genom energieffektiveringar och grön el har blivit den viktigaste energibäraren. Vår fordonsflotta drivs enbart med förnyelsebara bränslen. På det sättet har vi blivit klimatneutrala.

Farled 2.

ÅLANDS
NATUR & MILJÖ

2021

Åtgärder

2030

2051

Icke-fungerande kretslopp av kväve och fosfor som behövs för vår lokala matproduktion bidrar till övergödning, algblomning och syrefria bottenar.

I synnerhet jordbrukets och fiskodlingarnas näringsläckage är betydande, men fritidsbåtar och internationella kryssningsfartyg släpper också ut avloppsvatten direkt i haven trots lagstiftning.

Hushållens direkta utsläpp i naturen och havet sker i ökand omfattning och ofta i strid med gällande lagstiftning.

Förnyelseavverkningen inom skogsbruket förändrar både näringsomsättning och vattenbalans, ökar avrinning och utlakning av näringsämnen och sediment. Öppen svämgödselhantering leder till näringsläckage och metanutsläpp.

Medvetenheten om näringsläckage har ökat vilket gjort att bl.a. användningen av handelsgödsel har minskat.

Skadliga ämnen sprids i haven som påverkar ekosystemen, såsom mikroplaster, mediciner, kemikalier och avfall. Ämnena har effekter också på kustnära livsområden och fågellivet.

Vidare sker ett lokalt överfiske i Östersjön som påverkar Östersjöns ekosystem negativt.

Vi förbrukar ca 165 l vatten/dygn/person, där hygien och toalettspolning står för merparten av användningen. Det är mycket internationellt sett.

Skapa förberedande lagstiftning för kommande teknik med tre rör för vatten och avlopp vid byggande. Mer information och mer kontroll vid byggande.

Skapa förutsättningar för att få privata avlopp i skick enligt lagen om avloppsreglering.

Fiskodlingar och vattenbruk som förorenar havsvattnet läggs ner.

Obligatoriska fosfor- och kvävefallor i anslutning till åkrar och intensifierad rådgivning inom jordbrukssektorn.

Utveckla effektiva avloppssystem vilket minskar utsläpp i vattendrag och ökar recirkulation av näringsämnen och mullhaltiga ämnen.

Ett kluster för hållbar vatten- och fiskevård inrättas för att öka det folkliga engagemanget för vattenvård och vård av fiskeområden.

Skadliga bottenfärger, bekämpningsmedel och andra skadliga ämnen förbjuds.

Flera marina reservat ska inrättas. Fredning av landskapets och privata vattenområden vid fiskens lektider.

Insatser för minskad bruksvattenkonsumtion såsom teknik för multipel återanvändning.

Öka ålämningsgarnas medvetenhet om sin vattenkonsumtion.

Ökad användning av dagvatten i våtmarksområden och för bevattning. Skydd av grundvatten för framtida behov.

Näringsläckage och läckage av andra skadliga ämnen till vattendrag har minskat avsevärt.

Varje ålämning har sitt avlopp i skick och följer lagen om avloppsreglering, samt arbetar aktivt för att minimera sin påverkan på våra vatten.

Breda skyddszoner till närliggande vattendrag vid skogsavverkning.

Inga fler vattenorganismer tillkommer i de röda listningarna över hotade arter och trenden blir saktare positiv. Vi har balanserade bestånd av inhemskarter. Invasiva främmande arter sprids inte i våra vattenområden.

Vi nyttjar 50 % mindre ren/hushållsvatten än vid 2018.

Vi håller med vårt vatten och använder rent vatten nästan enbart som dryck och för hygien. Skadligt näringsläckage och föroreningar till söt- och havsvatten har upphört från åländska aktiviteter. Cirka 100 miljoner liter vatten som samhället genererar sker i lokalt fungerande system. Alla näringsämnen i våra avlopp är en resurs som tas tillvara i ett kretslopp. När det åländska dagvattnet når hav eller sjö har det runnit långsamt och genomgått en naturlig rening. På så sätt blir populationerna med vattenlevande organismer rikliga och varierande. Vattnet är en viktig del av den fysiska samhällsplaneringen. Vattnet har god ekologisk status och vi tar alla ansvar för vattnet.

Farled 3.

ÅLANDS
NATUR & MILJÖ

2021

Åtgärder

2030

2051

Levnadsstandarden på Åland är hög och skuldsättningen ökar årligen, vilket vittnar om en allt ökande privatkonsumtion. Vår konsumtion skapar ett stort ekologiskt fotavtryck vilket bidrar till spridning av ämnen på ett aldrig tidigare skadat sätt. Som en följd stöder vi bland annat läglönarbete i odrägliga förhållanden i läglöneländer. Spårbarheten på utländska produkter och påverkansmöjligheterna på dessa är låg.

Coronapandemin har gett upphov till beteendeförändringar i positiv riktning genom minskat resande, ökning av odling, handarbete, renoveringar, hemester osv. Negativa effekter av pandemin är ökad konsumtion av prylar, ökad alkoholförsäljning och sämre psykiskt mående hos en del av befolkningen. Näthandeln har ökat.

Vi finner lycka i hållbar konsumtion av tjänster, föreningsaktiviteter, livslångt lärande och naturupplevelser istället för överkonsumtion av billiga produkter.

Informationsinsatser som stöder individer att anta en hållbar och hälsosam livsstil.

Beteendesatningar (t.ex. nudging) och styrmedel som gör det lätt att göra rätt. Strävan efter att behålla de positiva beteenden som pandemin fört med sig.

Ökad prioritering vid beslutsfattande av det som gör oss lyckliga istället för fokus på BNP. Fokus på att skapa ett mått på välbefinnande som kan följas upp.

Skapande av en åländsk konsumtionsrapport som kan följas upp kontinuerligt.

Vi upphandlar och handlar miljömärkt, ekologiskt och alltid åländskt då sådana alternativ finns.

Ett mått på välbefinnande som bortser från BNP visar att välbefinnandet har ökat markant sedan dess införande.

Varukonsumtionen har sedan 2018 minskat markant medan tjänstekonsumtionen har ökat i motsvarande grad. Vi konsumerar inom våra egna ekonomiska ramar.

Alla vet att lycka kommer från det mellanmännsliga. Vår ekonomi består till stor del av tjänstekonsumtion och det materiella vi handlar är åländskt, klimatsmart, miljömärkt och ekologiskt, och tillfredsställer våra verkliga behov. Våra materiella resurser har en stor användningsgrad, och vi pratar inte längre om avfall; alla oskadliga resurser finns i cirkulära system där återanvändning står i centrum.

Den åländska avfallsmängden är betydande (i genomsnitt 445 kg/person/år, mitten i EU-statistik). Återvinningen är dessutom ofullständig. En biogasanläggning på Åland planeras inom 3 år. Vår konsumtion av plastprodukter bidrar inte bara till fossilberoende utan också nedskräpning och utsöndring av mikroplaster. Söpfungörbränning är problematisk då askan från förbränningen inte kan cirkuleras.

Bioavfall minimeras och avfallet som kvarstår blir recirkulerad näring och biogas.

Återvinningen och -användningen underlättas bl.a. genom ett utökat pantsystem, t.ex. för plast.

Främja återanvändbart/cirkulärt förpackningsmaterial, t.ex. för hämtmat. Ökning av lösviktsförsäljning.

Förbjud farliga ämnen så att mängden sådant avfall och plastberoendet minskar.

Reparationer ska bli möjliga, enklare och billigare. Främja dem som arbetar med cirkulära tjänster, genom t.ex. skatteavdrag.

Vi tillgodör oss av digitaliseringens möjligheter. Effektivt utnyttjande av lokaler och utrymmen genom t.ex. delning och distansarbete.

Åland blir ett testområde för delningsekonomi.

Låga nyttjandegrader av det vi köper är ett onödigt utnyttjande av ekologiska och sociala resurser. Borrmaskinen t.ex. används 12 min. totalt under sin livstid. Vi delar på inköpta materiella resurser i liten grad.

Det vi konsumerar har en stor användningsgrad genom bl.a. fler möjligheter till hyr-, låne- och bytestjänster.

Återvinningen har från 2018 ökat med 30%, återanvändningen har ökat med 40% och allt bioavfall recirkuleras.

2021

Åtgärder

2030

2051

Psykisk ohälsa antas växa som folkhälso-
sopproblem i pandemins spår, och olika
köns- och åldersgrupper påverkas i olika
grad. Det saknas statistik gällande psykisk
hälsa hos vuxna. Åländska ungdomar mår
sämst i landet och användning av snus,
rusmedel och även sexuellt våld har ökat.
Permitteringar och arbetslöshet hos vux-
na påverkar hela familjens mående.

Av de med en årsinkomst på över 40 000€
är en stor majoritet män, medan kvinnor
oftast ligger i de lägre inkomstklasserna.
Uttaget av föräldrapenningen är ojämn-
ställt: Långa föräldradledigheter med hem-
vårdsstöd ökar risken för fattigdom när
kvinnor blir äldre. Inflyttade som saknar
nätverk, kunskap om samhället och utbild-
ning riskerar ekonomisk utsatthet.

Utbildningsnivån ligger mitt i raden inter-
nationellt (ca 40 % har gymnasial utbild-
ning). På grund av Coronapandemin har
arbetslösheten på Åland ökat markant,
och mest hos ungdomar.

Införandet av KST och de nya lagarna
för barnomsorg, grundskola och soci-
alvård förbättrar det sociala skyddsnetet i
samhället.

Spelberoende och användningen av rus-
medel på Åland förekommer allt längre
ner i åldersgrupperna. Det skapar bl.a.
våld och annan kriminalitet samt ekono-
misk utsatthet.

På många håll saknas representation för
minoritetsgrupper och kvinnor i samhället
och diskriminering förekommer. Flickor
och kvinnor är mer utsatta för diskrimi-
nering på nätet än män. Det finns indika-
tioner på att kränkningar och våld bland
unga ökar.

Åtgärder och verksamheter som möjliggör me-
ningsfull sysselsättning och möjlighet att delta i
gemenskaper för alla människor.

Ha människan i fokus i allt beslutsfattande, oav-
sett ålder, kön, etnicitet och familjebakgrund.

Skapande av en åländsk rapport om psykisk
ohälsa för olika åldersgrupper, kön, etnicitet
osv. som kan följas upp regelbundet.

Stimulera möjligheter till arbete som passar oli-
ka individer i olika livssituationer. Skapa enga-
geman för förenings- och volontärarbete.

Föräldrapenningen likställs lönen och utbetal-
ningstiden förlängs.

Aktivt arbeta för lika lön för likvärdigt arbete
och förebygga löneskillnader mellan olika yr-
kesgrupper, kvinnor och män.

Underlätta mångsyssleri genom bl.a. kortare
och flexibla arbetstider.

Utbildningsinsatser för hållbart ledarskap i
samhället.

Genomsyn av utbildningsväsendet utifrån be-
hovsanpassning.

Jobba för attraktiv utbildning för livslångt läran-
de för människor i olika livsskeden

Inrätta ett attraktivt praktiksistem.

Det förebyggande arbetet mot beroenden utökas.

Riktade insatser mot unga för att undvika kränk-
ningar och våld i kommande generationer.

Stå upp för minoritetsgrupper och motarbeta
diskriminering, kränkningar och våld. Lämna in
besvär när lagar inte följs.

Ingen ska behöva
känna sig ensam utan
känner snarare stark
tillhörighet till sam-
hället.

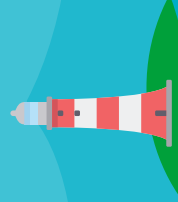
Det finns inga löne-
skillnader mellan
kvinnor och män
och olika yr-
kesgrupper för
likvärdigt arbete.

Sysselsättnings-
graden är hög och
skillnaderna mellan
samhällsgrupper har
försvunnit.

Likvärdig skolgång för
alla barn.

Missbruket av rusme-
del inklusive spel har
minskat avsevärt.

Kränkningar, våld och
kriminalitet har mins-
kat i samhället.

Vi har nått en hög grad av gemen-
skap där vi respekterar och hjälper
varandra. Alla har samma förutsätt-
ningar för att leva hälsosamma och
trygga liv samt har samma möjlighe-
ter att delta i samhället. Det lägger
grunden för att alla kan blomstra
och känna meningsfullhet i tillvaron.

Farled 5.

ÅLANDS
NATUR & MILJÖ

ÅLANDS
NATUR & MILJÖ

www.natur.ax

[alandsnatur](https://www.facebook.com/alandsnatur)

[natur.ax](https://www.instagram.com/natur.ax)

Ålands Natur & Miljö

Hamngatan 5
22100 Mariehamn
018-17 230

www.natur.ax
info@natur.ax